

Annales

Instituti

Archaeologici

XII - 2016

Godišnjak

*Instituta za
arheologiju*

Nakladnik/Publisher

INSTITUT ZA ARHEOLOGIJU
INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY

Adresa uredništva/Editor's office address

Institut za arheologiju/Institute of Archaeology
HR-10000 Zagreb, Ulica Ljudevita Gaja 32
Telefon/phone 385 (0) 1 6150250
fax 385 (0) 1 6055806
e-mail: iarh@iarh.hr
<http://www.iarh.hr>

Glavni i odgovorni urednik/Editor in chief

Marko Dizdar

Izvršne urednice/Desk editors

Asja Tonc
Marina Ugarković

Tehničke urednice/Technical editors

Asja Tonc
Marina Ugarković

Uredništvo/Editorial board

Katarina Botić, Siniša Krznar, Ivana Ožanić Roguljić, Ana Konestra, Andreja Kudelić, Asja Tonc,
Marina Ugarković

Izdavački savjet/Editorial committee

Vlasta Begović, Marko Dizdar, Dunja Glogović, Snježana Karavanić, Goranka Lipovac Vrkljan, Branka Migotti, Kornelija Michreiter, Ante Rendić Miočević, Tajana Sekelj Ivančan, Tihomila Težak Gregl, Željko Tomičić, Ante Uglešić

Prijevod na engleski/English translation

Una Krizmanić Ožegović

Lektura/Language editor

Boris Beck (hrvatski jezik/Croatian)
Una Krizmanić Ožegović (engleski jezik/English)

Dizajn/Design

REBER DESIGN

Korektura/Proofreaders

Asja Tonc
Marina Ugarković

Računalni slog/Layout

Hrvoje Jambreč

©Institute of archaeology, Zagreb 2016.

SADRŽAJ

Arheološka istraživanja

- 10**   **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
Gorana Kušić

Sotin – Srednje polje i Zmajevac, istraživanja višeslojnih nalazišta u Podunavlju 2015. godine

- 14**   **Tomislav Hršak**
Tino Leleković
Marko Dizdar

Rezultati istraživanja nalazišta Batina – Sredno 2015. godine

- 19**   **Marko Dizdar**
Daria Ložnjak Dizdar
Marina Sečkar

Zaštitna istraživanja nalazišta AN 3B Beli Manastir – Sedmitar na trasi autoceste A5 Beli Manastir – Svilaj

- 24**   **Marko Dizdar**
Daria Ložnjak Dizdar
Marina Sečkar

Jagodnjak – Napuštene njive. Zaštitno istraživanje prapovijesnog i antičkog nalazišta na trasi autoceste Osijek – Beli Manastir

- 29**   **Hrvoje Kalafatić**
Mateja Hulina

Zaštitno arheološko istraživanje lokaliteta AN7B Čeminac – Vakanjac na dionici autoceste A5 Beli Manastir – Osijek 2014. i 2015. godine

- 36**   **Marko Dizdar**
Asja Tonc

Zaštitna istraživanja lokaliteta AN 2 Donji Miholjac – Vrancari

- 40**   **Katarina Botić**

Zaštitna arheološka istraživanja nalazišta AN 3 Donji Miholjac – Mlaka/trafostanica na južnoj obilaznici grada Donjeg Miholjca 2015. godine

- 46**   **Tatjana Tkalčec**

Prapovijesna, rimska i srednjovjekovna naselja na lokalitetu Donji Miholjac – Đanovci – zaštitna arheološka istraživanja u 2015. godini

- 59**   **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
Asja Tonc

Donji Miholjac – Panjik – zaštitno istraživanje naselja sopotske i badenske kulture u Podravini

CONTENTS

Archaeological Excavations

- 10**   **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
Gorana Kušić

Sotin – Srednje polje and Zmajevac, research of multilayered sites in the Danube region in 2015

- 14**   **Tomislav Hršak**
Tino Leleković
Marko Dizdar

Research results from Batina – Sredno site in 2015

- 19**   **Marko Dizdar**
Daria Ložnjak Dizdar
Marina Sečkar

Rescue excavation on the AN 3B Beli Manastir – Sedmitar site on the A5 Beli Manastir – Svilaj motorway route

- 24**   **Marko Dizdar**
Daria Ložnjak Dizdar
Marina Sečkar

Jagodnjak – Napuštene njive (Abandoned fields). Rescue archaeology of the Prehistoric and Antique site on the Osijek – Beli Manastir motorway route

- 29**   **Hrvoje Kalafatić**
Mateja Hulina

Rescue archaeological excavation at the AN7B Čeminac-Vakanjac site along the A5 Beli Manastir – Osijek motorway in 2014 and 2015

- 36**   **Marko Dizdar**
Asja Tonc

Rescue excavations of the AN 2 Donji Miholjac – Vrancari site

- 40**   **Katarina Botić**

Rescue excavations of the site AN 3 Donji Miholjac – Mlaka/trafostanica on Donji Miholjac southern beltway route in 2015

- 46**   **Tatjana Tkalčec**

Prehistoric, Roman, Late Antique and medieval settlements at the Donji Miholjac – Đanovci site – rescue archaeological excavations in 2015

- 59**   **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar
Asja Tonc

Donji Miholjac – Panjik – rescue research of a Sopot and Baden culture settlement in Podravina

- 63 Zorko Marković
Katarina Botić**
Podgorač, Ražište – rezultati arheoloških istraživanja 2015. godine
Podgorač, Ražište – results of the archaeological excavations in 2015
- 71 Kornelija Minichreiter**
Slavonski Brod – Galovo, arheološka istraživanja 2015. godine
Slavonski Brod, Galovo, archaeological research in 2015
- 77 Saša Kovačević**
Istraživanja infrastrukture prapovijesnih naselja lokaliteta Nova Bukovica – Sjenjak, sezona 2015.
Research into the infrastructure of Prehistoric settlements at the Nova Bukovica – Sjenjak site, season 2015
- 82 Marko Dizdar**
Rezultati istraživanja groblja latenske kulture Zvonimirovo – Veliko polje u 2015. godini
Research results of the La Tène culture cemetery at Zvonimirovo – Veliko polje in 2015
- 86 Jadranka Boljunčić**
Rezultati istraživanja arheoloških ljudskih ostataka sa srednjovjekovnoga groblja Zvonimirovo (sjeverna Hrvatska), u kontekstu koštanoga i CT dokaza o rijetkoj infratentorialnoj – mastoidnoj trepanaciji
Research results on archaeological human remains from medieval cemetery Zvonimirovo (northern Croatia), in the context of bone and CT evidence of a rare infratentorial – mastoid trepanation
- 93 Daria Ložnjak Dizdar
Marija Mihaljević
Mario Gavranović**
Dolina – Babine grede – istraživanje kasnobrončanodobnoga naselja u Posavini 2015. godine
Babine grede in Dolina – research of a Late Bronze Age settlement in Posavina in 2015
- 99 Tatjana Tkalčec**
Kasnosrednjovjekovni arheološki kompleks Grubišno Polje – Šuma Obrovi – probna arheološka istraživanja u 2015.
Late medieval complex at Grubišno Polje – Šuma Obrovi – initial archaeological excavations in 2015
- 113 Siniša Krznar**
Torčec – Cirkvišće, arheološka istraživanja srednjovjekovnog i ranonovovjekovnog groblja 2015. godine
Torčec – Cirkvišće, archaeological research of the medieval and early modern cemetery in 2015
- 117 Snježana Karavanić
Andreja Kudelić**
Kalnik – Igrišće – rezultati arheoloških iskopavanja u 2015. godini
Kalnik – Igrišće – results of archaeological excavations in 2015
- 122 Andreja Kudelić
Branko Mušič**
Kurilovec – Belinščica – rezultati geofizičkih istraživanja
Kurilovec – Belinščica – results of geophysical research
- 127 Tatjana Tkalčec**
Burg Vrbovec u Klenovcu Humskom – arheološko konzervatorski radovi na kuli u 2015.
Vrbovec Castle in Klenovec Humski, archaeological and conservation works on the keep in 2015

136 Asja Tonc Mateja Hulina Preliminarni rezultati zaštitnih istraživanja na prostoru prezentacijskog platoa kod špilje Vrlovke	136 Asja Tonc Mateja Hulina <i>Preliminary results of rescue excavations in the area of presentation plateau near Vrlovka cave</i>
139 Bartul Šiljeg Ana Konestra Gaetano Benčić Stancija Blek (Tar), kampanja 2015. g.: nastavak arheološko-konzervatorskih istraživanja i prezentacija rezultata široj javnosti	139 Bartul Šiljeg Ana Konestra Gaetano Benčić <i>Stancija Blek (Tar), 2015: continuation of archaeological research and conservation activities, and presentation of results to the public</i>
144 Goranka Lipovac Vrklijan Ivan Valent Ana Konestra Ivana Ožanić Roguljić Antički proizvodni keramičarski kompleks u Crikvenici – zaključna istraživanja 2015. godine	144 Goranka Lipovac Vrklijan Ivan Valent Ana Konestra Ivana Ožanić Roguljić <i>Roman pottery production complex in Crikvenica – conclusive research in 2015</i>
152 Ivan Radman-Livaja Asja Tonc Rezultati probnih iskopavanja na Gradini Sv. Trojice 2015. godine	152 Ivan Radman-Livaja Asja Tonc <i>Results of trial excavations on Sveta Trojica Hillfort in 2015</i>
155 Kristina Turkalj Nera Šegvić Emmanuel Botte Audrey Bertrand Brač Novo Selo Bunje 2015.	155 Kristina Turkalj Nera Šegvić Emmanuel Botte Audrey Bertrand <i>Brač Novo Selo Bunje in 2015</i>
160 Marina Ugarković Ivančica Schrunk Vlasta Begović Marinko Petrić Rimska vila u uvali Soline na otoku Sveti Klement (Pakleni otoci, Hvar) – arheološka istraživanja 2015. godine	160 Marina Ugarković Ivančica Schrunk Vlasta Begović Marinko Petrić <i>Roman villa in Soline Bay on the Island of St. Clement (Pakleni Islands, Hvar) – archaeological investigation in 2015</i>

Terenski pregledi

167   **Marko Dizdar**
Hrvoje Vulić

Terenski pregled i probna iskopavanja na izgradnji istočne obilaznice Vinkovaca

170   **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Terenski pregled na prostoru općina Belišće, Marijanci i Donji Miholjac u 2015. godini

173   **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar

Terenski pregled i arheološki nadzor na izgradnji obilaznice Donjega Miholjca

176   **Zorko Marković**
Jasna Jurković

Rezultati terenskog pregleda područja Grada Našice (naselja Granice, Polubaše i Rozmajerovac) 2015. godine

185   **Zorko Marković**
Katarina Botić
Jasna Jurković

Rezultati terenskog pregleda općina Našice i Koška 2015. godine

192   **Andreja Kudelić**
Filomena Sirovica

Prikaz rezultata druge faze sustavnog terenskog pregleda gornje Podravine

196   **Goranka Lipovac Vrklijan**
Asja Tonc
Vedrana Glavaš
Ana Konestra
Željka Molak Župan

Rezultati terenskih pregleda na području podvelebitskog Primorja i neposrednog zaleđa

201   **Goranka Lipovac Vrklijan**
Ana Konestra
Irena Radić Rossi

Rezultati aktivnosti projekta „Arheološka topografija otoka Raba“ u 2015. g.: terenski pregledi, obrada arheološke građe, popularizacija znanosti

Field Surveys

167   **Marko Dizdar**
Hrvoje Vulić

Field survey and trial excavations during the construction of the Vinkovci beltway

170   **Hrvoje Kalafatić**
Bartul Šiljeg

Field survey on the territory of Belišće, Marijanci and Donji Miholjac municipalities in 2015

173   **Daria Ložnjak Dizdar**
Marko Dizdar

Field survey and archaeological supervision during the construction of the Donji Miholjac beltway

176   **Zorko Marković**
Jasna Jurković

Results of field survey in the City of Našice area (settlements Granice, Polubaše and Rozmajerovac) in 2015

185   **Zorko Marković**
Katarina Botić
Jasna Jurković

Results of a field survey of Našice and Koška municipalities in 2015

192   **Andreja Kudelić**
Filomena Sirovica

Results of the second phase of a systematic field survey in Upper Podravina

196   **Goranka Lipovac Vrklijan**
Asja Tonc
Vedrana Glavaš
Ana Konestra
Željka Molak Župan

Results of field survey in sub-Velebit Coast and hinterland

201   **Goranka Lipovac Vrklijan**
Ana Konestra
Irena Radić Rossi

Results of the „Archaeological topography of the Island of Rab“ project in 2015: field surveys, processing of archaeological finds, popularization of science

Eksperimentalna arheologija

207 Andreja Kudelić

Eksperiment u arheologiji – priprema i sastav lončarske smjese

Experimental Archaeology

207 Andreja Kudelić

Experiment in archaeology – preparation and composition of clay paste

Zračna arheologija

213 Bartul Šiljeg
Hrvoje Kalafatić

Zračno rekognosciranje, Osječko-baranjska županija 2015. godine

Aerial archaeology

213 Bartul Šiljeg
Hrvoje Kalafatić

Aerial reconnaissance, Osječko-baranjska County in 2015

Ostala znanstvena djelatnost Instituta za arheologiju

223-234

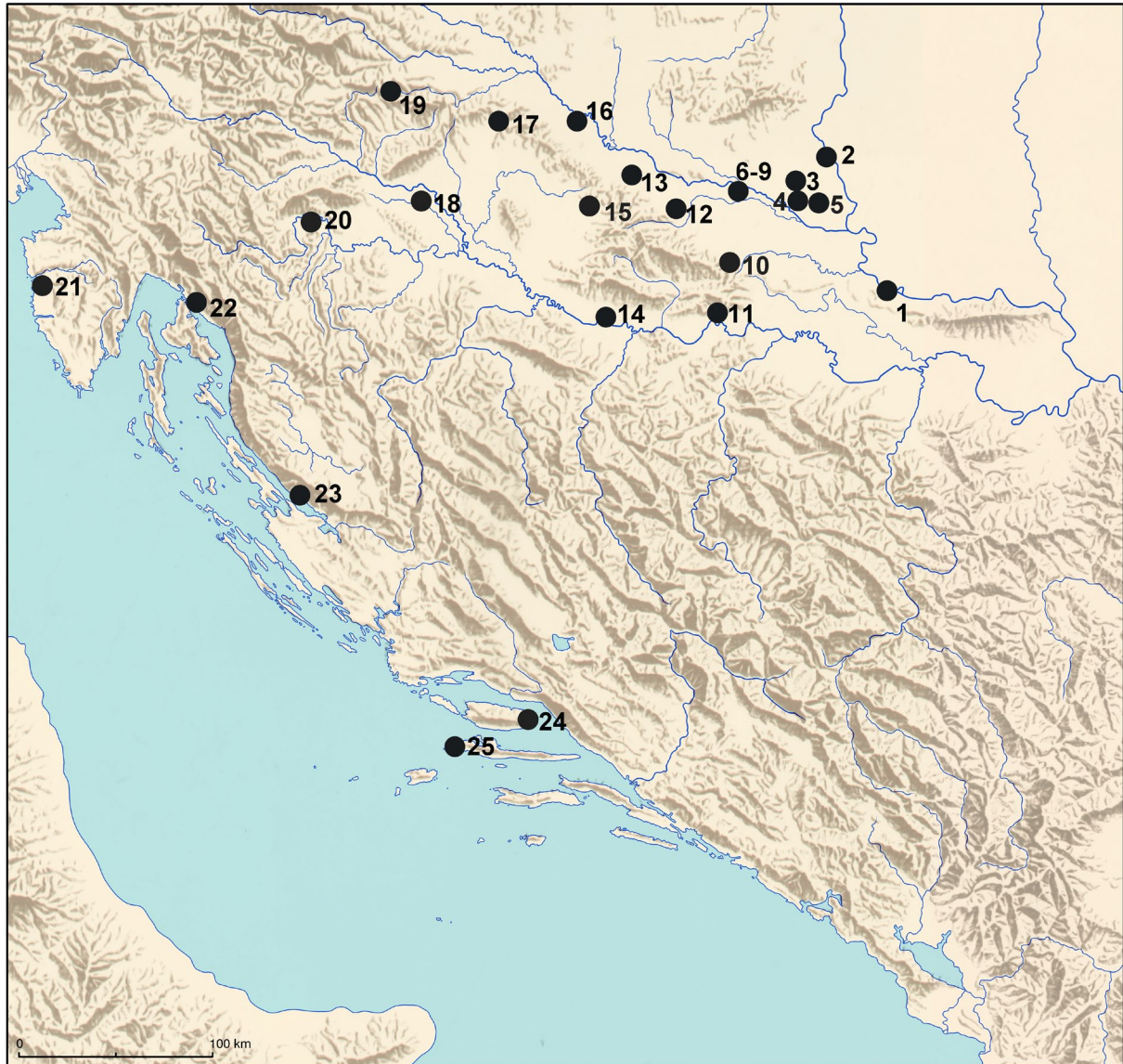
Additional scientific activity of the Institute

223-234

Arheološka istraživanja

Archaeological Excavations

1. Sotin, Srednje polje i Zmajevac	14. Dolina – Babine grede
2. Batina – Sredno	15. Grubišno Polje – Šuma Obrovi
3. AN 3B Beli Manastir – Sedmitar	16. Torčec – Cirkvišće
4. AN 7A Jagodnjak – Napuštene njive	17. Kalnik – Igrišće
5. AN 7B Čeminac – Vakanjac	18. Kurilovec – Belinščica
6. AN 2 Donji Miholjac – Vrancari	19. Klenovec Humski – Plemićki grad Vrbovec
7. AN 3 Donji Miholjac – Mlaka/trafostanica	20. Vrlovka
8. AN 6 Donji Miholjac – Đanovci	21. Tar – Stancija Blek
9. AN 7 Donji Miholjac – Panjik	22. Crikvenica – Igralište
10. Podgorač – Ražište	23. Gradina Sv. Trojica
11. Slavonski Brod – Galovo	24. Brač – Novo Selo Bunje
12. Nova Bukovica – Sjenjak	25. Sveti Klement – Soline
13. Zvonimirovo – Veliko polje	

Slavonski Brod – Galovo, arheološka istraživanja 2015. godine

Slavonski Brod – Galovo, archaeological research in 2015

Kornelija Minichreiter

Primljeno/Received: 28. 12. 2015.
Prihvaćeno/Accepted: 31. 05. 2016.

Institut za arheologiju iz Zagreba proveo je tijekom kolovoza 2015. nastavak sustavnih arheoloških istraživanja, koje obavlja od 1997. na zemljištu Galovo u sjeveroistočnom dijelu Slavonskog Broda. Ovogodišnjim radovima nastavljeno je istraživanje južnog dijela obredno ukopnog prostora istraženog 2014. s njegove istočne strane. Na udaljenosti od desetak metara od grobne jame prema istoku otkrivena je velika radna zemunica SJ 3316/3317. U njezinom sjevernom dijelu nađene su dvije lončarske peći veća i manja. U južnom dijelu zemunice nađena je kalotasta peć za dobivanje pepela i nedaleko od nje ukopani jarak s ostacima drvenih greda i glinenih utega od tkalačkog stana. Među keramikom nađeni su brojni ulomci lonaca, zdjela i zdjela na nozi, grube i fine fakture. Od posebnih nalaza nađeni su dijelovi žrtvenog stolića, ugaoni dio dva žrtvenika s nogom, tri noge različitih žrtvenika (jedna noga je zoomorfna), glinena perlica, dva dijela ruke od figure, protoma sa žrtvenika (glava divlje svinje), dio diska s rupom i nekoliko dijelova utega za tkalački stan. Od kamenih izradevina nađene su raznovrsni alati, sječiva, strelice, krbotine, komadi brusnog kamena, jezgre, dijelovi žrnjeva, drobilica i nekoliko kamenih sjekira. U radnoj zemunici nađena je na nekoliko mjesta manja količina životinjskih kosti. Arheološka grada pripada stupnju Linear A starčevačke kulture. Otkriće radne zemunice s jugoistočne strane obredno – ukopnog prostora možda ukazuje na njegovu granicu prema naselju na ovoj jugoistočnoj strani ukopnog prostora.

Ključne riječi: Slavonski Brod, Galovo, arheološka istraživanja, naselje, starčevačka kultura, rani neolitik, stupanj linear A
Keywords: Slavonski Brod, Galovo, systematic archaeological excavation, settlement, Starčevo culture, early Neolithic, Linear A phase

Institut za arheologiju iz Zagreba proveo je tijekom kolovoza 2015. na zemljištu Galovo u Slavonskom Brodu nastavak sustavnih arheoloških istraživanja naselja starčevačke kulture koje pripada početnoj fazi razvitka – stupnju Linear A¹.

Ova istraživanja provode se u okviru istraživačke teme Instituta za arheologiju „Arheološki krajolici i identiteti“ (A1 krajolici, A2 identiteti, A3 naselja) čiji je voditelj dr. sc. Zorko Marković sa suradnicama dr. sc. Kornelijom Minichreiter i Katarinom Botić.

Radovi su provedeni na temelju Rješenja Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela u Slavonskom Brodu (Klasa UP/I-612-08/15-08/0260; UR.BR. 532-04-02-06/2-15-2 od 13. srpnja 2015. godine). Radove su financirali Ministarstvo kulture u provođenju Programa kulturnog razvitka za 2015. godinu (Klasa: 612-08/14-31/0045, URBROJ: 532-04-01-01- 02/5-15-02 od 2. ožujka 2015. godine) i Institut za arheologiju, Zagreb – tehnička sredstva potrebna za obavljanje radova (terensko vozilo i terenski pribor).

U ovogodišnjim radovima nastavljen je iskop s istočne

strane ukopnog prostora istraženog 2014. (Minichreiter 2015: 33–37). Na udaljenosti od desetak metara od grobne jame prema istoku otkrivena je velika radna zemunica u kojoj su nađeni ostaci tri peći, tkalačkog stana, mnogo ulomaka keramike, komadi žrtvenika i kamenih izradevina.

Početak radova obavljeno je čišćenje terena u kvadrantima; G/4, H/4, I/4, J/4, K/4 (površina od 250 m²), tako da je skinut sloj nabacane zemlje i skinuta najlonska folija u kvadrantima koji su bili prekriveni na završetku radova prošle godine. Na taj način teren ostaje čist i objekti očuvani za daljnje istraživanje. Nakon toga je u kvadrantima G/3, G/2, H/3, H/2, I/3, I/2, J/3, J/2 istražen SJ 003 prapovijesni subhumus i SJ 004 u kojem su se već pojavljivali ulomci keramike i malo litike, što ukazuje da se u donjim slojevima nalaze jame – zemunice (u sloju prapovijesnog humusa uvijek se nalaze najgornji slojevi urušene zemunice ili jame).

Nakon istraženih SJ 003 i SJ 004 i poliranja istražene površine u kvadrantima G/3, G/2, H/3, H/2, I/3 i I/2 na dubini prapovijesnog lokaliteta (na prosječnoj dubini od oko 95.00 m nadmorske visine) jasno su se ocrtali sljedeći objekti:

RADNA ZEMUNICA SJ 3316/3317

U sjevernom dijelu ovogodišnjeg istraženog prostora koji dosiže do rubnog dijela ciglarske bare (sjeverni profil □ G/3c,d

¹ Stručna voditeljica radova bila je autorica ovih redaka, a u stručnoj ekipi sudjelovali su dr. sc. Zorko Marković, viši znanstveni suradnik iz Instituta za arheologiju iz Zagreba i prof. Jesenka Mišić, viši kustos Muzeja Brodskog Posavlja iz Slavonskog Broda (u mirovini). Terenski iskop obavljalo je sedam radnika iz Slavonskog Broda, Donje Vrbe, Vuke i Iloka.

Sl. 1 Slavonski Brod – Galovo, radna zemunica SJ 3316/3317 (snimila: K. Minichreiter).

Fig. 1 Slavonski Brod – Galovo, working pit house SU 3316/3317 (photo: K. Minichreiter).

Sl. 2 Slavonski Brod – Galovo, lončarska peć SJ 3816/3817 u sjevernom dijelu radne zemunice SJ 3316/3317 (snimila: K. Minichreiter).

Fig. 2 Slavonski Brod – Galovo, pottery furnace SU 3816/3817 in the north section of the working pit house SU 3316/3317 (photo: K. Minichreiter).

Sl.3 Slavonski Brod – Galovo, kalotasta peć SJ 3926/3927 za dobivanje pepela i jarak za okomiti tkalački stan u južnom dijelu radne zemunice SJ 3316/3317 (snimila: K. Minichreiter).

Fig.3 Slavonski Brod – Galovo, spherical furnace SU 3926/3927 for ash production and a ditch for a vertical weaving loom in the south section of the working pit house SU 3316/3317 (photo: K. Minichreiter).

i □ G/2c) i rubnog dijela iskopane zemlje zapadne obale kanala² (istočni dio □ G/2c, H/2a,c, I/2a,c) istražena je radna zemunica SJ 3316/3317. Ovaj dio zemljišta nadovezuje se prema istoku na južni dio obredno-ukopnog prostora, istraženog proteklih godina. Radna zemunica SJ 3316/3317 otkrivena je u □ G/3, G/2, H/3, H/2, I/3 i I/2. U tlocrtu skoro kružnog oblika, dimenzije su joj bile 7,5 m (S-J) i 6,5 m (I-Z). Zemunica je u svojem sjevernom i istočnom dijelu svojim malim dijelom zalazila dalje u profil kvadranta (zemljište oštećeno iskopom zemljišta uzduž kanala) pa su njezine stvarne dimenzije vjerojatno nešto veće. Zemunica je bila strmih, okomitih stijenki ukopanih do 50 cm na sjevernoj, zapadnoj i južnoj strani dok je na sjeveroistočnoj strani gdje zalazi u istočni profil imala jednu stepenicu – banak. Najvjerojatnije je ovdje bio ulaz u zemunicu, što je i logično jer su sve zemunice i grobne jame u naselju u pravilu imale ulaz na istočnoj strani. Dno zemunice bilo je nejednake dubine s malim razlikama u dubini i s nizovima rupa od stupova (10-40 cm promjera) koji su držali nadzemnu konstrukciju. Unutar zemunice nađeni su dijelovi tri peći i to komadi pečene zemlje (lijep) s jedne strane glatke površine, dok su s druge strane otisci debljeg i tanjeg šiblja – ostaci unutrašnje konstrukcije peći koje su sve u naselju na Galovu bile građene od šiblja premazane glinom³. U sjevernom dijelu zemunice bila je velika lončarska peć, a u zapadnom dijelu jedna lončarska i jedna kalotasta peć.

U sjevernom dijelu radne zemunice otkrivena je velika lončarska peć 3816/3817 koja je vrlo slična velikoj peći 257/258 otkrivenoj 2006. između radnih zemunica 205 i 207. U svojem

gornjem dijelu peć je bila uža i oblikovana kao izdužene lončarske peći dok je u svojem donjem dijelu većih dimenzija i znatno proširena. Gornja širina bila je 57 cm, a donja 110 cm. Ukupna visina bila joj je 70 cm, a dužina (otkopanog dijela) 2,00 m. To je drugi primjer ovako oblikovane peći do sada nađene u naselju. Obje peći gotovo su istih dimenzija.

U zapadnom dijelu nađeni su ostaci manje lončarske peći SJ 3928/3929 dužine 1,10 m (SZ-JI) i širine 0,50 m (JZ-SI). Otkrivena je samo podnica peći pa nije moguće rekonstruirati njezin oblik u potpunosti.

U jugozapadnom dijelu radne zemunice nađeni su ostaci djelomično ukopane u stijenku još jedne peći – kalotaste peći SJ 3926/3927 dužine 1,20 m (SZ-JI) i širine 0,75 m (JZ-SI). Ispred peći otkrivena je plitka jama s puno pepela. Obzirom na njezin oblik, zatim jamu s pepelom i blizinu tkalačkog stana može se sa sigurnošću utvrditi da je ova kalotasta peć služila za dobivanje pepela. Pepeo se dodavao smjesi boje da bi se mijenjala njezina kiselost, pa je pepeo služio kao fiksator boje na prirodnim tkaninama proizvedenim od lana i konoplje. U neolitičkim naseljima skoro u pravilu se u prostorima blizu tkalačkih stanova nalaze kalotaste peći za dobivanje pepela. U zapadnom dijelu naselju na Galovu je u radnoj zemunici SJ 155/156 u blizini tkalačkog stana također otkrivena kalotasta peć⁴ (Minichreiter 2007: 46–50, sl.15). U južnom dijelu naselja u radnoj zemunici SJ 205/206 u blizini tkalačkog stana također je otkrivena kalotasta peć⁵ ispred koje je bila jama puna pepela (Minichreiter 2007: 50–52, sl. 17a, 17b, 18).

2 Zemljište na zapadnoj i istočnoj obali recentnog kanala u širini od 20 m nekontrolirano je sniženo za 2 m, bez dozvole Konzervatorskog odjela i tako je uništen dio zaštićenog arheološkog lokaliteta.

3 Na taj način građene su peći u neolitičkim i eneolitičkim naseljima.

4 Objavljeno kao krušna peć. Daljnjim istraživanjima uočeno je da su ove peći uvijek u blizini tkalačkih stanova i da je ispred njih u pravilu jama s pepelom.

5 Isto kao bilješka 2.

Sl. 4 Slavonski Brod – Galovo, izbor ulomaka keramike u radnoj zemunici SJ 3316/3317 (snimila: K. Minichreiter).

Fig. 4 Slavonski Brod – Galovo, a selection of pottery fragments in the working pit house SU 3316/3317 (photo: K. Minichreiter).

U jugoistočnom dijelu radne zemunice otkriven je plitko ukopan jarak 4064/4065 u kojem je najvjerojatnije stajao tkalački stan. Jarak je bio ukopan 15 cm u dno zemunice, širine 67 cm (S-J) i dužine 135 cm (I-Z). U dno jarka bile su 15 cm ukopane rupe; na zapadnoj strani dvije promjera 6 i 8 cm i na istočnoj jedna promjera 6 cm. U blizini jarka nađeni su dijelovi utega za tkalački stan.

S vanjske strane zemunice po njezinom rubnom dijelu nalazio se dvostruki niz rupa od stupova, koji su držali krovnu konstrukciju. Na dnu zemunice nađene su brojne rupe od manjih stupova (promjera 20 cm) i plitko ukopane rupe od širokih

stupova (promjera do 50 cm) koje su držale krovnu konstrukciju. Njihova gustoća ukazuje da se krovna konstrukcija nekoliko puta urušila i da su je morali obnavljati obzirom na veliki promjer zemunice.

KERAMIKA

Unutar radne zemunice pronađeni su brojni ulomci lonaca, zdjela i zdjela na nozi, grube i fine fature. Posude je loptastog ili poluloptastog oblika smeđe, oker i tamnosive boje dvobojnog presjeka, a rub im je ravan, cilindričan ili S-profil. Ulomci grube keramike ukrašeni su dvjema tehnikama: utiski-

Sl. 5 Slavonski Brod – Galovo, dijelovi žrtvenika, protoma, perlica, dio ruke figure, dijelovi utega u radnoj zemunici SJ 3316/3317 (snimila: K. Minichreiter).

Fig. 5 Slavonski Brod – Galovo, altar parts, protome, bead, part of a figure's arm, parts of weights in the working pit house SU 3316/3317 (photo: K. Minichreiter).

Sl. 6 Slavonski brod – Galovo, kamene sjekire u radnoj zemunici SJ 3316/3317 (snimila: K. Minichreiter).

Fig. 6 Slavonski brod – Galovo, stone axes in the working pit house SU 3316/3317 (photo: K. Minichreiter).

vanjem ili plastičnim modeliranjem. Tehnikom utiskivanja izvedeni su štipani uzorci s dva prsta poredani u okomitim nizovima „plastični klas“ ili je utiskivanje izvedeno noktom poput kratkih zarez. Tehnikom plastičnog modeliranja površine posuda ukrašene su amorfnim barbotinom ili nalijepljenim trakama s otiscima prsta (simbolični prikaz zmije). Među grubom keramikom nađeni su dijelovi dva dna s urezanim tankim linijama koje oblikuju mrežasto raspoređene pravokutnike različitih veličina. Među ulomcima nađeno je i nekoliko dna lonaca na niskoj nozi, zatim noge od zdjela na nozi, dijelovi trakastih ručki, te dvostruke i trostruke bradavica na trbuhu lonca. Ulomci fine fakture su dijelovi zdjela tankih stijenki crveno bojane s vanjske i unutrašnje strane, glatke površine s bradavicama na trbuhu (Minichreiter 2007: 83–92).

POSEBNI NALAZI

Među keramičkim posebnim nalazima nađeni su dijelovi žrtvenog stolića na koji su se najvjerojatnije postavljali manji kulturni predmeti. Stajuća ploha je precizno zaravnana samo s gornje strane dok je na donjoj strani grube izrade (Minichreiter 2007: 153). Dijelovi dva žrtvenika – ugaoni dio i dijelovi nogu pripadaju tipu 4 žrtvenika nađenih na Galovu. To su žrtvenici na četiri noge izvana četverokutnog, a u unutrašnjosti kružnog oblika žrtvene posude s protomama na uglovima (Minichreiter 2007: 120, tip 4.1.1.). Zoomorfna noga pripada tipu 5 žrtvenika nađenih na Galovu (Minichreiter 2007: 126, tip 5.1.2.), a obična čepasta noga pripadala je za sada nepoznatom tipu žrtvenika. Glava divlje svinje bila je najvjerojatnije protoma na žrtve-

niku (Minichreiter 2007: 142–143), a mala perlica dio nakita (ogrlice) oko vrata (Minichreiter 2007: 145). Nađena su i dva dijela ruke glinene figure koja je mogla biti samostojeća ili dio žrtvenika (Minichreiter 2007: 137–138) te rubni dio diska ili projektila i nekoliko dijelova utega za tkalački stan (Minichreiter 2007: 152–153).

LITIKA

Među keramikom nađeni su i brojne kamene izradevine među kojima je bilo alatki, sječiva, strelica, krhotina, komadi brusnog kamenja, jezgre, dijelovi žrvnjeva, drobilica i nekoliko kamenih sjekira.

ŽIVOTINJSKE KOSTI

U radnoj zemunici nađena je na nekoliko mjesta manja količina životinjskih kosti.

Lokalitet na Galovu u Slavonskom Brodu i ovogodišnjim istraživanjima potvrdio je svojim stilskim karakteristikama lončarstva, da istražena radna zemunica pripada stupnju Linear A starčevačke kulture.

Otkriće radne zemunice s jugoistočne strane obredno-ukopnog prostora možda ukazuje na njegovu granicu prema naselju na ovoj jugoistočnoj strani ukopnog prostora.

Osim toga ova sustavna istraživanja omogućuju sagledavanje najstarije urbane organizacije jednog od najvećih naselja ranog neolitika južnopanonskih prostora.

Sl. 7 Slavonski Brod – Galovo, izbor kamenih izrađevina otkrivenih u radnoj zemunici SJ 3316/3317 (snimila: K. Minichreiter).

Fig. 7 Slavonski Brod – Galovo, a selection of stone artefacts discovered in the working pit house SU 3316/3317 (photo: K. Minichreiter).

Literatura

Minichreiter, K. 2007, *Slavonski Brod, Galovo: deset godina arheoloških istraživanja / Slavonski Brod, Galovo: Ten years of archaeological excavations*, Monografije Instituta za arheologiju 1, Zagreb.

Minichreiter, K. 2015, Slavonski Brod, Galovo, arheološka istraživanja 2014, *Annales Instituti Archaeologici*, Vol. XI, 33–37.

Summary

Institute of Archaeology in Zagreb continued systematic archaeological excavations in August 2015, which have been carried out since 1997 in Galovo, northeast part of Slavonski Brod. This year, the research of the south section continued, focusing on the ritual-burial ground on the east side, also explored in 2014. A large work dugout was discovered (SU3316/3317), approximately 10 meters from the grave pit eastward. In the north part of the dugout, two pottery furnaces were found, one larger, the other one smaller, while a spherical furnace for ash production was found in the south section, with a ditch not far away containing the remains of wooden beams and clay loom weights. There are numerous fragments of pots, bowls and footed bowls, with rough or smooth finish. Special finds include: parts of a sacrificial table, corners of two altars with the foot, three different altar feet (one foot is zoomorphic), a clay bead, two parts of a figure's arm, protome from an altar (head of a boar), part of a disc with a hole and several loom weights. In terms of stone products, various tools were found, blades, arrows, shards, pieces of whetstone, core, parts of grindstone, grinder and several stone axes. In the work dugout, smaller quantities of animal bones were also found. The archaeological material is attributed to Starčevo culture Linear A. The discovery of a work dugout on the southeast section of the ritual-burial ground could suggest a delineation towards the settlement on that side.